

Aanvullend vleermuisonderzoek
Paterstraat 5, Kerkdriel

In kader van de Flora- en faunawet

Colofon

Aanvullend vleermuisonderzoek in kader van Flora- en faunawet,
Paterstraat 5, Kerkdriel

Uitgevoerd door:
Natuurbank Overijssel

Opdrachtgever: Licens
Contactpersoon: dhr. M. ter Laak

Projectnummer en versie: 136, versie 1.0		Status: definitief
Projectleider: Ing. P. Leemreise	Veldmedewerker(s): Ing. P. Leemreise	Rapportdatum: 04-10-2012
Ligging projectgebied: Paterstraat 5, Kerkdriel	Amersfoortcoördinaten: X151.800 – Y419.700	

Correspondentieadres:
Postbus 206
7480 AE Haaksbergen
info@natuurbankoverijssel.nl

1. Aanleiding en doel

De eigenaar van een pand op het adres Paterstraat 5 in Kerkdriel heeft concrete plannen om de bestaande (voormalige) boerderij op het erf te slopen en ter plaatse enkele nieuwe woningen terug te bouwen. Om deze ontwikkeling mogelijk te maken dient het bestemmingsplan aangepast te worden. Om te kunnen bepalen of er sprake is van een 'goede ruimtelijke ordening' dient onder andere onderzocht te worden of de voorgenomen activiteit past binnen de regels van de Flora- en Faunawet en de Natuurbeschermingswet.

Om aan de zorgplicht van de Flora- en faunawet te kunnen voldoen is door Natuurbank Overijssel op 10 november 2011 een quickscan natuurwaardenonderzoek uitgevoerd in het plangebied en de directe omgeving. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat het voorgenomen initiatief mogelijk een negatieve invloed heeft op het functionele leefgebied van vleermuizen. Om de invloed van de voorgenomen activiteit te beoordelen is in de zomer en najaar van 2012 aanvullend onderzoek uitgevoerd naar functie van het plangebied voor vleermuizen.

Dit rapport is opgesteld als addendum bij de rapportage van het quickscan onderzoek. Voor algemene beschrijvingen en afwegingen van overige soortgroepen wordt naar de betreffende rapportage verwezen.

- Leemreide P., 2011. Quickscan natuurwaardenonderzoek Flora- & Faunawet & voortoets natuurbeschermingswet Kerkstraat 5, Kerkdriel; rapportnummer 73. Eigen uitgave Natuurbank Overijssel, Haaksbergen.

Het in deze rapportage beschreven onderzoek is uitgevoerd met als doel om antwoord te kunnen geven op de volgende onderzoeksvragen:

- Welke soorten maken gebruik van de locatie;
- Welke functie heeft het gebied voor betreffende soorten;
- Wordt bij de uitvoer van de ingrepen de Flora- en faunawet overtreden.

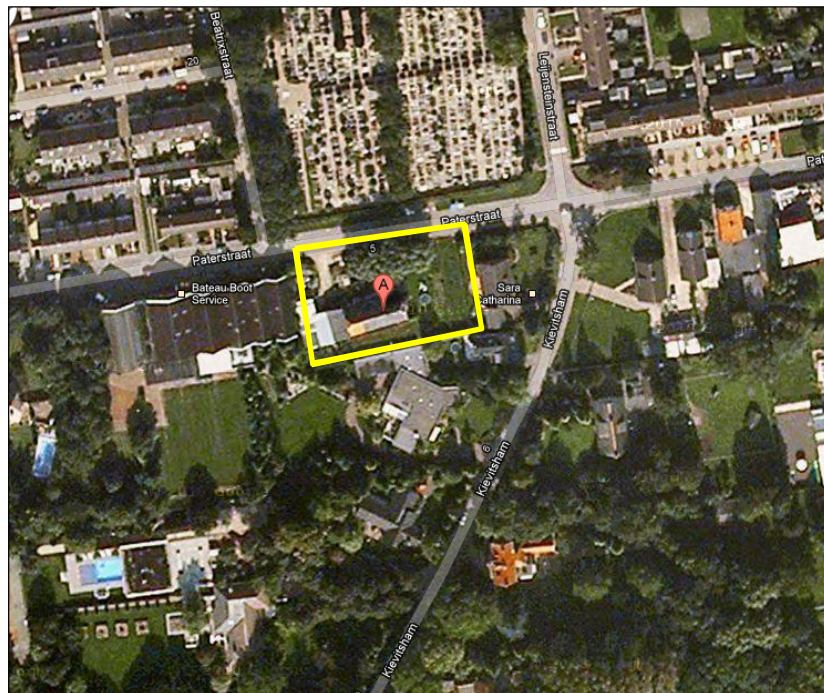
Dit rapport beschrijft de bevindingen van dit nader onderzoek.

2. Situering van het plangebied

Het plangebied is gesitueerd op het adres Kerkstraat 5 in Kerkdriel. Het ligt aan de zuidzijde van de dorpskern. Het plangebied grenst aan de noordzijde aan een begraafplaats met daaromheen woningen, aan de westzijde aan industrie en aan de oost- en zuidzijde aan een lommerrijke woonbuurt.

Globale situering van het onderzoeksgebied en de omgeving. Het onderzoeksgebied wordt met de cirkel aangeduid.

Detailopname van het onderzoeksgebied. Het onderzoeksgebied wordt met de gele contour aangeduid.

Op het erf staan een oude boerderij en twee schuren. De boerderij is gedekt met pannen en heeft geen dakisolatie. De zolderruimte van de boerderij is voor vleermuizen toegankelijk. Dergelijke gebouwen vormen een potentiële verblijfplaats van soorten als Gewone dwergvleermuis en Gewone grootoorvleermuizen. Aan de noord- en oostzijde ligt een eenvoudige siertuin met enkele oude knotwilgen.

3. Methode

Tijdens verschillende bezoeken in 2012 is het plangebied geïnventariseerd op vleermuizen. De toegepaste onderzoeksmethoden worden in deze paragraaf nader toegelicht. Tijdens alle bezoeken waren de weersomstandigheden geschikt voor het inventariseren van de aanwezige soorten (zie Tabel 1). Gezien de grootte van het plangebied wordt verwacht dat er geen soorten en functies zijn gemist.

bezoekdatum	tijdstip	weersgesteldheid
13-6-12	Avond	Half bewolkt, droog, windkracht 2, 15 °C
18-7-12	Ochtend	onbewolkt, droog, windkracht 1, 14 °C
23-8-12	ochtend	Half bewolkt, droog, windkracht 2, 21 °C
5-9-12	Avond	Volledig bewolkt, droog, windkracht 1, 15 °C

Tabel 1. Bezoekdata en weersgesteldheid

Onderzoeksmethodiek

Iedere dier- en plantengroep heeft zijn eigen methode van inventarisatie om zo een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de betekenis van het gebied voor de betreffende soorten of groepen. Hieronder wordt de onderzoeksmethode van de onderzochte groep gegeven zoals uitgevoerd in het plangebied.

Vleermuizen

Voor het in kaart brengen van vleermuizen is zowel visueel als auditief geïnventariseerd. Met behulp van een heterodyne batdetector met opname- en vertragingfunctie (type:Pettersson D240x) is de echolocatie, die vleermuizen uitzenden, voor ons hoorbaar gemaakt. Wanneer op basis van frequentie, klank en ritme niet met 100% zekerheid de soort bepaald kon worden, is een opname gemaakt op een extern opname apparaat (type: Zoom H2). Door middel van het computerprogramma Batsound is een nadere analyse uitgevoerd. Door de dieren ook zoveel mogelijk visueel waar te nemen is de determinatie geverifieerd en is het gedrag (en daarmee vaak de functie van het gebied) vastgesteld. Dit onderzoek is specifiek gericht op het in kaart brengen van verblijfplaatsen, soortsaanwezigheid en gebiedsgebruik. De voorzomerbezoeken zijn uitgevoerd voor het in kaart brengen van kraam- en zomerverblijven. Tijdens de nazomerronden lag de nadruk op het in kaart brengen van balts- en paarlocaties en indicaties voor winterverblijven. Het ochtendbezoek is uitgevoerd vanaf enkele uren voor zonsopkomst tot zonsopkomst. Het avondbezoek op 2 juli is gestart ruim voor zonsondergang tot enkele uren hierna. De bezoeken in augustus en september zijn in de avonduren uitgevoerd. Het onderzoek is gestart minimaal 1 uur na zonsondergang. De toegepaste methoden zijn gebaseerd op het vleermuisprotocol 2012 zoals opgesteld door het Netwerk Groene Bureau, Gegevensautoriteit Natuur en de Zoogdiervereniging.

2.2 Volledigheid van de inventarisatie

Het onderzoek is volgens de genoemde protocollen uitgevoerd. Een inventarisatie blijft echter uiteraard een steekproef. Het is dan ook mogelijk dat soorten en functies niet waargenomen zijn, terwijl dat ze (op een ander tijdstip) wel aanwezig zijn. Dit is echter acceptabel, de Flora- en faunawet vraagt een initiatiefnemer om alles te doen wat redelijkerwijs van hem verwacht kan worden. Met de gekozen methode en inspanning is dan ook voldoende invulling gegeven aan artikel 2 van de Flora- en faunawet. Wat betreft het (voor)onderzoek heeft de initiatiefnemer dan ook gedaan wat redelijkerwijs van hem verwacht kan worden. Wel moet hierbij worden opgemerkt dat de houdbaarheid van verspreidingsgegevens aan een maximale periode zijn gebonden. Voor de verspreidingsgegevens van licht beschermde soorten, of het juist ontbreken hiervan, wordt veelal een bruikbaarheidsperiode van circa 5-6 jaar gehanteerd, zoals de meeste gegevens in het quickscanrapport. Voor zwaar beschermde soorten als vleermuizen en vogels geldt een bruikbaarheidsperiode van circa 2-3 jaar. Na deze periode zijn de gegevens verouderd en dient beoordeeld te worden of de gegevens voldoende up-to-date zijn om te gebruiken bij ruimtelijke ingrepen. Voor dit alles geldt wel dat de planlocatie niet significant veranderd waardoor nieuwe leefsituaties kunnen zijn ontstaan. Dit is hier echter, voorafgaande aan de voorgenomen sloop, niet het geval.

4. Onderzoeksresultaten

In dit hoofdstuk worden kort de bevindingen van het onderzoek weergegeven. De verspreidingskaart van de aangetroffen soorten is opgenomen in de bijlage. In het volgende hoofdstuk worden de wettelijke consequenties en aanbevelingen gegeven.

4.1 Vleermuizen

Gedurende het onderzoek zijn 2 soorten vleermuizen aangetroffen:

- Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*)
- Laatvlieger (*Eptesicus serotinus*)

Hieronder worden de resultaten per soort en per functie behandeld. In de bijlage is een verspreidingskaart weergegeven met daarop de waargenomen vleermuizen en gebiedsfuncties.

*Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*)*

Tijdens alle ronden zijn Gewone dwergvleermuizen in het onderzoeksgebied waargenomen. Per bezoek zijn maximaal drie foeragerende vleermuizen waargenomen. De vleermuizen foerageerden hoofdzakelijk langs de wegbepanting langs de Beatrixstraat en incidenteel bij de knotwilgen aan de noordkant van het onderzoeksgebied. Eenmaal werd een gewone dwergvleermuis waargenomen die vanuit het zuiden door het onderzoeksgebied naar het foerageergebied ten noorden van het onderzoeksgebied vloog. Meestal waren de vleermuizen afkomstig uit de woonwijk ten noordwesten van het onderzoeksgebied. Er zijn geen aanwijzingen gevonden dat de gewone dwergvleermuizen een verblijfplaats in het onderzoeksgebied hadden.

Tijdens beide najaarsbezoeken (23-8 en 5-9) werden twee baltsende gewone dwergvleermuizen waargenomen ten noorden van het onderzoeksgebied. Maximaal twee mannetjes vlogen langdurig baltsend rond de laanbepanting.

*Laatvlieger (*Eptesicus setorinus*)*

Tijdens het avondbezoek van 13-6 zijn twee Laatvliegers waargenomen die rechtlijnig en zonder binding met het onderzoeksgebied over het plangebied vlogen in Zuidoostelijke richting. Deze Laatvliegers hadden geen verblijfplaats in het plangebied. Onbekend is waar deze beesten heen vlogen. Er zijn geen waarnemingen verricht die duiden op een verblijfplaats van Laatvliegers in het plangebied.

5. Toetsing Flora- en faunawet

5.1 Algemeen

Sinds het inwerking treden van de AMvB artikel 75, 26 feb. 2005, is de beschermde status van dieren en planten opgedeeld in 3 tabellen. Soorten die vermeld staan op Tabel 1 zijn vrijgesteld van ontheffing indien de werkzaamheden aan te merken zijn als Ruimtelijke Ontwikkelingen. Tabel 2 en 3 soorten zijn zwaarder beschermd en hiervoor is nader onderzoek of toetsing noodzakelijk. Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten zijn opgenomen in bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn. In Nederland is de soortbescherming verankerd in de Flora- en faunawet en zijn de soorten uit bijlage IV van de Habitatrichtlijn opgenomen in tabel 3 van de AMvB artikel 75. Hierdoor zijn alle vleermuissoorten zwaar beschermd.

5.2 Ingreep

De initiatiefnemer is voornemens om alle in het plangebied aanwezige bebouwing te verwijderen en enkele nieuwe woningen te bouwen.

De beoogde (ruimtelijke) ingreep heeft een mogelijk effect op vleermuizen. Hierbij is onderscheid te maken tussen tijdelijke en permanente invloeden die effecten kunnen veroorzaken. Dit zijn:

Mogelijke invloeden:

- Geluid bij sloop- en grondwerken;
- Licht tijdens de sloop- en bouwphase;
- Trillingen tijdens sloop- en bouwwerkzaamheden.

Mogelijke permanente invloeden:

- Mogelijk afname/verdwijnen van beschermde vaste rust- of verblijfplaatsen en/of jaar rond beschermde nesten;
- Vernielen/verdwijnen van beschermde soorten;
- Aantasting van de kwaliteit van het leefgebied van beschermde soorten;
- Aantasting van de kwaliteit van beschermde natuurgebieden.

5.3 Effectbeoordeling

Verblijfplaatsen

Er zijn geen waarnemingen verricht die erop duiden dat vleermuizen een vaste verblijfplaats hebben in het onderzoeksgebied. Het is moeilijk om paarverblijven van Gewone dwergvleermuizen duidelijk te duiden. Vanwege het feit dat de baltsende mannetjes zich buiten het plangebied ophielden, wordt aangenomen dat de paarverblijven zich waarschijnlijk in de woningen ten noorden van het onderzoeksgebied bevinden. Voorgenomen ingreep heeft geen negatief effect op dit aspect van het functionele leefgebied van vleermuizen.

Vliegroutes

Het plangebied vormt geen verbindende schakel in vliegroutes van vleermuizen. Voorgenomen ingreep heeft geen negatief effect op dit aspect van het functionele leefgebied van vleermuizen.

Foerageergebied

Enkele malen is een gewone dwergvleermuis waargenomen die kortstondig rond de knotwilgen aan de noordzijde van het onderzoeksgebied vlogen. Het merendeel van de tijd vlogen de vleermuizen langs de laanbeplanting langs de Beatrixstraat. Voorgenomen ingreep heeft geen negatief effect op dit aspect van het functionele leefgebied van vleermuizen.

5.4 Toetsing Flora- en faunawet

Door de beschermde status van alle vleermuizen zijn zowel de individuen, verblijfplaatsen, essentiële vliegroutes en foerageergebieden beschermt. Artikel 11 van de Flora- en faunawet verbiedt onder andere het vernietigen van vaste rust- en/of verblijfplaatsen.

Aanwezigheid verblijfplaatsen

Er zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen in het onderzoeksgebied vastgesteld. Voorgenomen activiteit wordt voor dit onderdeel niet in strijd geacht met de Ff-wet.

Aanwezigheid foerageergebied

Het plangebied heeft geen betekenis als foerageergebied voor vleermuizen.

Betekenis plangebied in vliegroutes

Het plangebied heeft geen betekenis in functionele vliegroutes van vleermuizen.

5.5 Mitigerende maatregelen

Voorgenomen ontwikkeling is niet in strijd met de Ff-wet. Er is geen wettelijke noodzaak om mitigerende en/of compenserende maatregelen te treffen om te voldoen aan de Ff-wet. Geadviseerd wordt de sloop van de gebouwen af te stemmen op de ecologie van de Gewone dwergvleermuis omdat de aanwezigheid van een enkele vleermuis altijd mogelijk is.

6. Conclusie en aanbevelingen

Voorgenomen ontwikkeling heeft geen aantoonbaar negatief effect op het functionele leefgebied van vleermuizen en is hierdoor niet in strijd met de flora- en faunawet. Er hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden.

Geadviseerd wordt om bij het slopen van de boerderij rekening te houden met de ecologie van vleermuizen. Door de wijze van slopen en de periode waarin de gebouwen gesloopt worden af te stemmen op de ecologie van vleermuizen, wordt voorkomen dat mogelijke individuen verwond of gedood worden. Ondanks het uitgevoerde onderzoek, kan de aanwezigheid van één of enkele vleermuizen nooit uitgesloten worden. Door tijdens het ontwerp van de nieuwe woningen rekening te houden met de eisen die vleermuizen aan verblijfplaatsen stellen, kunnen eenvoudig duurzame kunstmatige verblijfplaatsen gecreëerd worden.

Periode en methodiek van sloop

De periode van de sloop wordt afgestemd op de ecologie van de soorten: na de winterperiode en voor het koloniseren van kraam- en zomerverblijven of na de periode van kraam-, zomerverblijven en paarverblijven en voor de winterperiode (periode: begin maart tot eind april en 1 oktober tot half november). Dit alles mits er geen individuen aanwezig zijn.

Te treffen voorzieningen

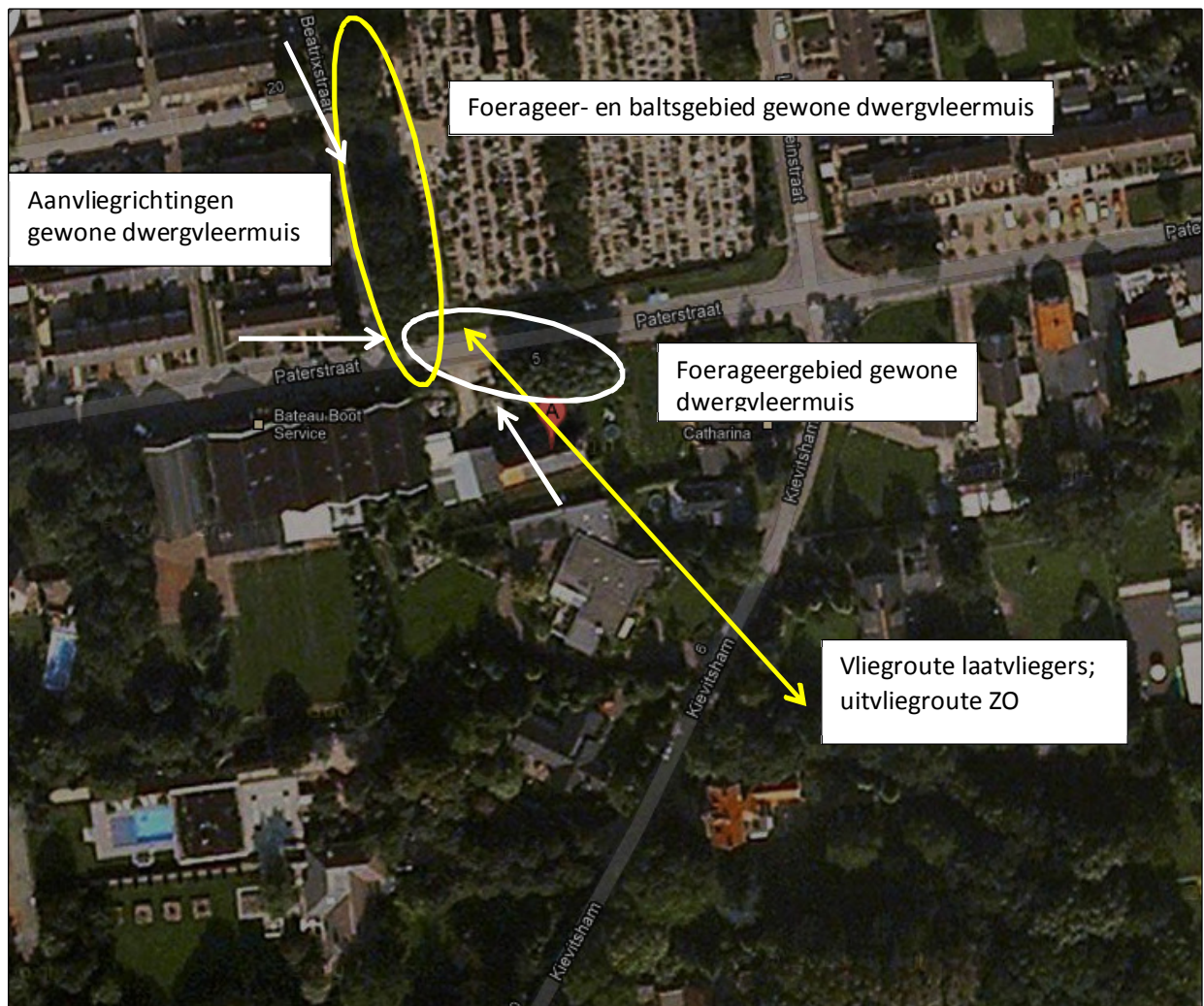
Sommige soorten vleermuizen zijn sterk afhankelijk van gebouwen als zomer-, winter- en paarverblijfplaats. Het is relatief eenvoudig om gebouwen geschikt te maken als verblijfplaats van vleermuizen. De voorkeur gaat daarbij uit naar duurzame maatregelen, bijvoorbeeld door het aanbrengen van potentiële verblijfplaatsen in de nieuw te bouwen woningen.

Om de vaste rust- en verblijfplaats van gewone dwergvleermuizen te creëren kunnen vleermuiskasten in de nieuw te bouwen woningen aangebracht worden. (4 per woning). Als alternatief kan ook gekozen worden voor permanente gevelkasten (opbouw) op muren. Hiervoor zijn enkele verschillende typen verkrijgbaar, (zie www.waveka.nl). Op deze wijze worden middels vrij eenvoudige middelen kansen voor hernieuwde vestiging gecreëerd. De kasten worden verdeeld over de verschillende windrichtingen (bij voorkeur oost, zuid en west) geplaatst waardoor variatie in microklimaat ontstaat. Zie voor voorbeelden in metseltype onder. De kasten dienen op minimaal 3 meter hoogte te worden aangebracht. Binnen een straal van 4 meter voor de uitvliegopening mogen geen objecten als bomen of lichtmasten worden geplaatst om zo een vrije in- en uitvliegopening te waarborgen. Ter compensatie voor het kraamverblijf zijn verschillende mogelijkheden voorhanden. Hierbij kan gedacht worden aan speciale kraamkasten op de gevels of verwerking in de spouw. Ook kan de spouw op verschillende plaatsen toegankelijk worden gemaakt door het openhouden van stootvoegen. Hierbij zijn wel specifieke aanpassingen aan de isolatie in de spouwmuren noodzakelijk om de juiste hangplekken te realiseren. Deze maatregelen zijn toepasbaar conform de Woningwet. Het is raadzaam deze werkzaamheden op te nemen in een compensatie- en mitigatieplan.

Inmetse kast houtbeton

Bijlage:
Waarnemingen van vleermuizen in het onderzoeksgebied in 2012

Literatuur

- Broekhuizen, S. (et al.). 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. K.N.N.V. Uitgeverij, Utrecht.
- Dietz, C., Nill, D. 2009. Vleermuizen; alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika. Tirion.
- Heusden, W.R.M., S.J. Vreugdenhil. 2006. Handreiking Flora- en faunawet. Voor werkzaamheden en activiteiten in het kader van bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Dienst Landelijk Gebied, Utrecht.
- Ministerie van LNV., 2005 (herzien 2009). Buiten aan het Werk. Houd tijdig rekening met beschermde planten en dieren! Brochure.
- Sachteleben, J. & O. von Helversen, 2006. Songflight behaviour and mating system of the pipistrelle bat (*pipistrellus pipistrellus*) in an urban habitat. In: *Acta Chiropterologica*, 8(2): 391-401, 2006.

Internet

- www.vleermuizenindestad.nl
- www.vleermuis.net
- www.zoogdiervereniging.nl